

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2018 жылғы «__» _____
№__ бұйрығына 4-қосымша

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2011 жылғы «29» желтоқсандағы
№ 543 бұйрығына 4-қосымша

**Балалар көркемөнер мектептерінің және балалар өнер мектептерінің
«Сурет» пәні бойынша
білім беру бағдарламасы**

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Балалар көркемөнер мектептерінің және балалар өнер мектептерінің «Сурет» пәні бойынша білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) «Сурет» пәніне оқытудың мақсатын, оқыту нәтижелерін және мазмұнын, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

2. Осы Бағдарламада келесі түсініктер қолданылады:

1) бейнелеу өнеріндегі жанр – тақырыптардың жалпылығын сипаттайтын түсінік;

2) интерьер – ішкі құрылыстық формаларды бейнелеуге арналған бейнелеу өнерінің жанры;

3) кереғарлық – екі өлшемнің қарама қайшылығы: өлшемі, қозғалысы;

4) композиция – суретшінің түпкі ойын мейлінше қолжетімді және әсерлі ететін көркемдік шығарманың мақсатты құрылымы;

5) мата – киімдер мен маталардағы қатпарлардың орналасуын және жалпы сипатын нұсқайтын термин;

6) модель – суретші үшін натура ретінде қызмет ететін жанды және жансыз нысандар;

7) модельдеу – көлемді-пластикалық және кеңістіктік қасиеттерін жеткізу;

8) натура — суретшінің модель ретінде бақылап отырып бейнелейтін, объективті түрде өмірде бар жанды және жансыз заттар;

9) натюрморт – суретшінің композициялық түрде қойған және суретте бейнелеген заттардың тобы;

10) нобай – есте сақтау жады немесе натура бойынша жүйрік және жылдам орындалатын графикалық, кескіндемелік және мүсіндік бейне;

11) өнер – көркемдік кескіндемелік, графикалық немесе мүсіндік бейнелердегі шынайылықтың шығармашылық көрінісі;

12) пейзаж – табиғатты бейнелеуге арналған бейнелеу өнерінің жанры;

13) портрет – белгілі, нақты адамды бейнелеуге арналған бейнелеу өнерінің жанры;

14) пропорция – тұтас нәрсенің белгілі сипатына сәйкес келетін формалардың, көлемі бойынша заттардың бөліктерінің қатынасы;

15) ракурс – бейнелейтін, заттың немесе адамның перспективадағы жеке бөліктерінің қысқаруы;

16) ритм – тұтас шығарманың пішінді, заңдылықты реттелуіне алып келетін элементтерінің кезектесуі, шамаластығы;

17) сурет технологиясындағы бекіту (фиксация, фиксациялау) – суретті сақтау мақсатында қағаздың бетін арнайы өңдеуді білдіретін термин;

18) сызба – мейлінше маңызды жұмыс немесе жаттығу мақсатында орындалатын натураға қарап салынған сурет;

19) штрих – қолдың бір қимылымен орындалған және көлемді жеткізуге арналған сызық;

20) эскиз – мейлінше ірі жұмыс үшін дайындық нобайы болып табылатын қосымша сипаттағы көркемдік шығарма.

3. Бағдарламаның мақсаты: академиялық және шығармашылық сурет арқылы тұлғаның өзін танытуына және дамуына ықпал ету.

4. Бағдарламаның міндеттері:

1) пән бойынша теориялық білім беру, алған білім, білік және дағдыларын практикада қолдануға үйрету;

2) заттарды сызықтық-конструктивтік құруға оқыту;

3) беттің екі өлшемді жазықтығында үш өлшемді форманы бейнелеуді үйрету;

4) әртүрлі графикалық материалдармен заттардың материалдылығын және фактурасын жеткізуді үйрету;

5) суретпен жұмыстың ретін үйрету;

6) кейістіктік елестетуді, көркемдік және ассоциативті ойлауды дамыту;

7) өнермен араласу қажеттілігін дамыту;

8) өзін шығармашыл тұлға ретінде үнемі дамыту қажеттілігін тәрбиелеу;

9) шығармашылық даралықты қалыптастыруға ықпал ету;

10) отандық және әлемдік графика өнері мұрасының араласуға ықпал ету.

5. Бағдарламаны меңгеру мерзімі – төрт жыл. Негізгі, жалпы орта білімді аяқтамаған, бірақ көркемөнер саласындағы техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға түсуді жоспарлап отырған балалар үшін, мектептің педагогикалық кеңесінің шешімімен Бағдарламаны меңгеру мерзімі бір-екі жылға ұлғайтылуы мүмкін.

6. Бағдарламаны іске асыруға арналған оқыту уақытының көлемі осы

бұйрықтың 2-қосымшасында көрсетілгендей балалар көркемөнер мектептерінің үлгілік оқу жоспарына сәйкес анықталады. Оқыту топтық формада іске асырылады. Топтағы білім алушылардың сандық құрамы – кемінде 8 адам және 15 адамнан көп емес.

2-тарау. Білім беру процесін ұйымдастыру, оқытудың тәсілдері мен әдістері

7. Оқу пәнінің мақсаты тұлғалық, танымдық, коммуникативтік және әлеуметтік дамытудың негізгі міндеттер жүйесі арқылы іске асырылады. Оқытудың мазмұны оқу процесінде қалыптасатын іс-әрекет тәсілдерімен, көркемдік шығармашылықпен араласу формаларымен байланыста іске асырылады.

8. Бағдарламаның ерекшелігі білім алушылардың бейнелеу, көркемдік-құрастыру қабілеттерін, ерекше ойлауын, шығармашылық даралығын дамытуға бағытталуы болып табылады.

9. Пән білім алушыларды дәстүрлі оқытуға, әр білім алушыға жеке-сараланған тәсілмен оқытуға, көркемдік-бейнелі ойлауын дамытуға, балалардың рухани және мәдени құндылықтарды меңгеруіне бағытталған.

10. Педагог оқу міндеттерін белгілеудегі икемділік, әр баланы оқыту стратегиясын қалыптастыру мүмкіндіктері есебінен әр білім алушыға жеке тәсілмен келуді іске асыруға жағдай жасайды.

11. Бағдарламаның мақсатына қол жеткізу қағидаттары:

- 1) балалардың табиғи қабілеттерін дамытудағы біртіндеушілік;
- 2) көркемдік шығармашылықтың даму ерекшеліктерін меңгерудегі қатаң жүйелілік;
- 3) сабақтардың жүйелілігі және ұдайылығы;
- 4) оқу процесінің мақсаттылығы.

12. Бағдарлама білім алушыға өнер мен өмірдің өзара байланыс жүйесі туралы тұтас түсінікті қалыптастыруға жағдай жасайды, балалардың өмірлік тәжірибесін, қоршаған шынайылықтан нақты мысалдарды кеңінен тартуды қарастырады. Бақылау және қоршаған шынайылықты эстетикалық сезіну негізінде жүргізілетін жұмыс балалардың Бағдарлама материалдарын меңгеруінің маңызды шарттары болып табылады.

13. Бағдарлама дарындылығы, дайындығы және жалпы дамуы түрлі деңгейдегі балаларға арналған. Педагог бейнелеу өнері бойынша білімді меңгеруде қолжетімділікке, сатылылыққа және жүйелілікке ерекше көңіл бөледі.

14. Бағдарлама білім алушының жеке тұлғалық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді:

- 1) бейнелеу көркемдік қызметіндегі білімді меңгереді;
- 2) бейнелеу өнері саласындағы терминдерді меңгереді;

- 3) оқу материалдарымен жұмыс істеу білігін меңгереді;
- 4) білім алушылардың шығармашылық қызмет тәжірибесін алады.

15. Психологиялық-педагогикалық қолдау:

1) білім алушының даралығына сәйкес оның тұлғалық, зияткерлік және әлеуметтік дамуына, өзін өзі кәсіби анықтауына, зияткерлік-тұлғалық мүмкіндіктерін ескере отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасауға;

2) білім алушының бойында оқуға деген оң уәждемесін қалыптастыруға;

3) білім алушының тұлға ретінде дамуына және өзін өзі жетілдіруіне ықпал ететіндей тұлғаға өзін өзі тануда, олардың өзіне шынайы баға беруіне және нақты өмірлік жағдайларда бейімделуінде, қиын жағдайларды жеңуде және эмоциялық тұрақтылыққа қол жеткізуде көмек көрсетуге;

4) Бағдарламаның мақсаты мен міндеттеріне сәйкес білім алушыға психологиялық көмек көрсетуге және қолдауға бағытталған.

16. Бағдарлама білім алушының жас және жеке ерекшеліктерін ескереді, білім алушылардың функционалдық сауаттылықтарғын дамытуға, негізгі және пәндік құзыреттіліктеріне қол жеткізуге бағытталған.

17. Бағдарламаның әдістемелік негізі:

1) тұлғаны қалыптастырудың тұтастық тәсіл тұжырымдамасы;

2) оқытудағы жас, жеке-қызметтік, жеке-сараланған және мәселелі-зерттеу тәсілдері;

3) заманауи педагогиканың жалпы дидактикалық постулаттары, білім беру процесінің белгіленген мазмұны, формалары және тәсілдері;

4) оқытудың дамытушылық мәнмәтініндегі білім алушының шығармашылық және орындаушылық қабілеттерін дамыту мәселелерін әзірлеу;

5) көрнекті педгогтер мен музыка танушылардың теориялық ережелері мен әдістемелік нұсқаулары.

18. Оқу материалының мазмұнын іріктеудің педагогикалық қағидаттары:

1) ғылыми-әдістемелік негіздеме және қолжетімділік қағидаты оқу-тәрбие процесін заманауи педагогикалық және психологиялық ғылымдардың жетістіктері, өнертану теориясы мен тарихы негізінде құруды талап етеді. Педагог дидактиканың ережелерін басшылыққа алады: қарапайымнан күрделіге, жеңілден қиынға, атақтыда белгісізге;

2) жүйелілік қағидаты оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруда оқытудың барлық элементтерінің байланысының болуын болжайды;

3) көрнекілік қағидаты – актерлік ойынның мәнін түсінуді қамтамасыз ететін түрлі құралдар мен тәсілдерді қолдану;

4) педагогтің басшылық рөлі кезіндегі түсінушілік және белсенділік қағидаты ритмика сабағына деген саналы көзқарасты тәрбиелеуді, сабақта білім алушылардың алдына қойған нақты міндеттерді түсінуді қарастырады.

19. «Сурет» пәніне топтық оқытудың ерекшелігі оқыту әдістерін, құралдарын, оқыту формаларын және оқу-әдістемелік кешенін тандаудың түрлілігін болжайды.

20. Қойылған міндеттерді орындау үшін қолданылатын оқыту әдістері:

- 1) ауызша әдіс – түсіндіру, қарастыру, талдау;
- 2) көрнекілік – шығармашылық жұмыстарды, бейне материалдарды қарау, білім алушылардың жалпы даму деңгейін аттыру үшін көрмелерге, мұражайларға бару;
- 3) практикалық – мұқият пысықтау үшін тұтас шығарманы ұсақ бөліктерге бөлу және кейіннен тұтасты ұйымдастыру;
- 4) талдау – салыстыру және жалпылау, қисынды ойлауды дамыту;
- 5) эмоциялық – ассоциацияларды, бейнелерді іріктеу, көркемдік әсерлерді құру.

21. Әдістерді таңдау білім алушының жасына және жеке ерекшеліктеріне, физикалық қабілеттеріне, көркемдік қабілеттерінің даму деңгейіне байланысты болады.

22. Педагогтің білім алушылармен топтық жүргізетін сабақтары сыныптағы оқу-тәрбие жұмысының негізгі формасы болып табылады. Сабақ жоспары бір уақытта жүргізілетін теориялық және практикалық сабақтардан құралады.

23. Жұмыстың сабақтан тыс формаларының түрлері:

- 1) тақырыптық көрмелерге бару;
- 2) өнер туралы фильмдерді қарау;
- 3) мұражайларға, суретшілердің шеберханаларына бару;
- 4) байқауларға, балалардың жұмыстарының көрмесіне қатысу.

24. Осы Бағдарлама негізінде педагог білім беру процесін ұйымдастырудың осы сынып үшін ұтымды және барынша тиімді мазмұнын, әдістерін және тәсілдерін анықтайтын оқу жұмыс бағдарламасын әзірлейді. Педагог Бағдарламадан сынып білім алушыларының дайындық деңгейіне сәйкес келетін тақырыптарды таңдайды.

25. Оқу жұмыс бағдарламасының құрылымдық элементтері:

- 1) титул парағы;
- 2) түсінік хат;
- 3) оқу қызметін жоспарлау;
- 4) оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету.

26. Титул парағындағы негізгі мағлұматтар:

- 1) білім беру ұйымының аталуы;
- 2) оқу пәнінің аталуы;
- 3) оқу жұмыс бағдарламасы арнайы әзірленген сыныпты көрсету;
- 4) оқу жұмыс бағдарламасының жұмыс мерзімі (оқу жылы);
- 5) педагог туралы қысқа мағлұмат;
- 6) білім беру ұйымы басшысының оқу жұмыс жоспарын бекіткендігін белгілеуге арналған орын.

27. Түсінік хаттың мазмұны:

- 1) осы Бағдарлама негіздеме ретінде;

2) аталған сыныпта пәнді оқыту кезіндегі өзекті педагогикалық мақсат және міндеттер;

3) аталған сыныптағы оқыту ерекшеліктері (дамытушылық, түзету-дамытушылық, дарынды балалармен жұмыс және сол сияқты);

4) аталған сыныпта жұмысты ұйымдастырудағы ерекшеліктер мен мәселелер;

5) өзгерістердің себептері мен мақсаттылығын нұсқай отырып, бөлек тақырыптық блоктарды (тарауларды) меңгеру мерзімдерін және (немесе) уақытын өзгерту туралы ақпарат.

28. «Оқу қызметін жоспарлау» тарауы білім алушы қызметінің сипатын ерекшелейтін тақырыптық күнтізбелік жоспардан, сыныптар бойынша репертуарлық тізбеден құралады.

29. «Оқу процесін оқу-тақырыптық қамтамасыз ету» тарауының мазмұны:

1) білім алушыға арналған танымдық әдебиеттер тізбесі;

2) педагогке арналған әдістемелік әдебиеттер тізбесі;

3) оқу-көрнекілік құралдардың тізбесі.

30. Педагогтің оқу жұмыс бағдарламасы әдістемелік кеңестің отырысында қарастырылады және білім беру ұйымының басшысы оқу жылы басталғанға дейін бекітеді.

31. Бірінші сыныптың Бағдарламасы академиялық суретті сауатты бейнелеуді меңгеру бойынша тұрақты алғашқы білім жүйесін қалыптастыруға бағытталған. Бұл жерде білім алушылардың жас ерекшеліктері, талдау қабілеттері, арнайы көркемдік дағдылары мен біліктері арқылы шығармашылық қиялды жүзеге асыру ескерілген.

32. Суретке оқыту кіріспе әңгімелесуден, балаларды пәнмен, оның мақсаттарымен және міндеттерімен қолжетімді және қызықты түрде таныстырады, сабақтарда қажет болатын материалдарды (қағазды, резеңкені, графит және басқа да қарындаштарды, көмірді, сангинді, соусты, тушьті, пастельді және басқалары) көрсетуден басталады.

33. Педагог білім алушылардың сурет салудағы дайындық жұмысына: қарындаштарды ұштауға, планшетке ватман тартуға және сапалы ластиктің болуына назар аударады.

34. Көрнекілік және балаларды мейлінше қызықтыру үшін мектептің әдістемелік қорындағы еңбектерді және алуан түрлі графикалық материалдар мен түрлі қағаз түрлерінде орындалған шеберлердің суреттерінің көшірмелерін көрсетіледі.

35. Білім алушылардың сызықтармен, штрихпен және реңктермен таныстыратын бастапқы жаттығуларды қағаз форматтарында (А4, А3), ал кейінгілері - планшеттерде орындалады.

36. Суреттің негізгі материалы болып қаттылығы әртүрлі графит қарындаштар табылады. Бөлек тапсырмалар жұмсақ материалмен (көмірмен, сангинмен, пастельмен және басқалары), сонымен қатар қауырсынмен, тушьпен, фломастермен орындалады.

37. Бірінші және кейінгі сабақтарда педагог білім алушының натуралық қойылымға қатысты дұрыс орналасуын, қарындашты ұстай білуін, тапсырмаларды нақты және мұқият орындауын бақылайды.

38. Бірінші сыныпта суретке оқыту процесі оның негіздерін, қара қарындаштың мүмкіндіктерін, сызықтар мен штрихтардың түрлілігін үйретуден басталады, кейін білім алушы натураны бақылайды және зерттейді.

39. Білім алушы классикалық, отандық және әлемдік өнер үлгілері негізінде, яғни форманы, реңкті, пластиканы, үйлесімділік біртұтастықтағы түстерді түсініп қабылдауды дамытатын бейнелеудің, заңдары мен әдістеріне қол жеткізуді үйренеді.

40. Білім алушы өз жұмыстарын сын көзбен қарауды, оларды үнемі натурамен салыстыруды үйренеді. Педагог сабақтарда сыныпта, үй жұмысы кезінде орындалған тапсырмаларды талдау және сараптауды жүргізеді.

41. Бағдарламаға сәйкес білім алушы бақылауы, есіне сақтауы және елестетуі бойынша ұзақ мерзімді, сол сияқты қысқа мерзімді тапсырмаларды орындауды үйренеді.

42. Білім алушы бейнелеу бойынша алған білімдері мен дағдыларын көркемдік бейнені дәлелді, ашық, тұтас жеткізудегі ышғармашылық жұмыстарда қолдануды үйренеді.

43. Заттардың формасымен, пропорциясымен, танысу үшінші сабақта геометриялық денелердің суреттемелерінен (сымды конструкциялардан) басталады. Білім алушы сызықтық перспектива және суреттің парақ бетінде дұрыс орналасуы туралы алғашқы түсініктерді меңгереді. Педагог балаларға «пропорция» түсінігін түсіндіре отырып, «визалау» әдісін пайдалануды үйретеді.

44. Оқу суретіндегі орталық орындардың бірін форма мен оның құрылымының мәселесі алады. Заттардың және кеңістіктің сызықтық перспективасын анағұрлым толық түсіну үшін заттардың перспективаларының геометриялық конструкциялары қолданылады.

45. Геометриялық денелер және олардың сымды конструкциялары форманың, перспективаның құрылымын, сәуле мен көлеңкенің бөліну заңдылықтарын түсінуге көмектеседі, кеңістіктік ойлауды, затты көре білуді дамытады.

46. Натурамен жұмыстың негізгі кезеңдері:

- 1) қойылыммен танысу;
- 2) қойылымға деген көзқарасты таңдау;
- 3) осы қойылым үшін форматты таңдау және парақ бетіне жалпы композицияны орнату;
- 4) осьтік, конструктивті, қосалқы сызықтарды пайдаланумен заттардың формасын жасау;
- 5) олардың конструкциясын білуін пайдаланып, осьтік, конструктивтік, қосымша сызықтарды қолданып заттардың формаларының құрылымы;
- 6) конструктивтік суреттің сызықтық перспективаға бағынуы;

7) заттардың реңкін, оладың жарықтылығын жеткізу.

47. Педагог әр тапсырманың алдында тапсырманың мазмұнын, қойылымның сипатын, оның ерекшеліктерін, сурет салудың тәсілі мен ретін түсіндіреді, әдістемелік оқулықтарды және білім алушылардың жұмыс үлгілерін көрсетеді.

48. Заттардың формалары мен пропорцияларын, қойылымның реңктік сипаттарын, білім алушының көз деңгейіне қатысты заттардың кеңістікте орналасуын талдау – жұмысты бастаудың қажетті шарты болып табылады.

49. Суреттің аяқтаушы кезеңінде суреттің жалпы жағдайын тексеру, бөлшектерді біртұтасқа бағындыру, суретті реңкте нақтылау іске асырылады. Суреттің нақтылығын тексеру, ондағы қателерді анықтау және оларды түзету мақсатында ұжымдық көрсетілімдерді өткізген жөн. Білім алушылармен жүргізілетін жеке жұмыста суреттердің жиектерінде немесе жеке парақтарда қателерді түзетулерді көрсету тәсілі қолданылады.

50. Натюрморттың суреті оқу жұмысының негізгі түрі болып табылады. Мақсаты анық, білім алушының отыратын орнына жақсы көрінетін қойылым көркемдік талғамды және қабылдау мәдениетін қалыптастырады.

51. Педагог білім алушылардың алған білімдері мен біліктерін, өздерінің шығармашылық қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік беретіндей қызықты, мүмкіндіктері жететін натюрморттарды таңдайды.

52. Натюрморттың реңктік суреттерін салуға арналған тапсырмаларда білім алушы парақтың форматын дұрыс таңдауды, бейнеленетін заттарды үйлестіруді, оларды конструктивтік құрып қоюды, реңкі бойынша талдауды, сәуле мен көлеңкенің градациясы арқылы олардың көлемін жеткізуді (сәуле, өз көлеңкесі, жартылай көлеңке, жарқылдау, рефлекс, түсетін көлеңке) үйренеді.

53. Педагог Бағдарламалық тапсырмалардан басқа өзінің қалауы бойынша сыныпта немесе үйде әртүрлі техника мен материалдарда орындауға арналған қысқа мерзімді тапсырмаларды береді. Көзбен көру арқылы жақсы қабылдауды тәрбиелеуге, ой-өрісін кейейтуге, байқампаздықты және көру арқылы есте сақтауды дамытуға ықпал ететін қысқа мерзімді суреттер, сызбалар, нобайлар ықпал етеді, олар тұтас көруді және көргендерін жылдам қағаз бетіне түсіру білігін қалыптастыруға үйретеді.

54. Нобайларды, қысқа мерзімді сызбаларды орындау кезінде педагог білім алушылардың назарын заттарға тән ерекшеліктерді жеткізуге, перспектива заңдылықтарын қолдануға аудартады.

55. Сабақ барысында педагог көрнекілік материалдарды пайдаланады: оқулықтар, слайдтар, оқытудың әртүрлі техникалық құралдары, бұл балаларға жаңа материалды жылдам және сапалы меңгеруге ықпал етеді.

56. Өз бетінше жүргізілетін сабақтар үнемі және жүйелі түрде жүргізіледі. Жұмыс көлемі балалардың жалпы білім беру бағдарламаларын игеруімен қатар үй тапсырмасына дайындалуға кететін уақыт шығыны ескеріліп анықталады.

57. Жеке үй тапсырмасы бірнеше тәсілмен және педагогтің нұсқауына сәйкес жүргізіледі. Ең алдымен ең күрделі тапсырмалар пысықталады. Білім

алушының ақыл-ой және физикалық мүмкіндіктерін есепке алып қандай да бір тапсырманы орындауға жұмсалатын уақытты анықтайды.

58. «Сурет», «Кескіндеме», «Композиция», «Компьютерлік сызба өнері және дизайн» пәндерінің пәнаралық байланыстары білім алушыларға заттар әлемін тұтас қабылдауға мүмкіндік береді.

3-тарау. Оқыту мазмұны және Бағдарламаны меңгерудегі күтілетін нәтижелер

59. 1 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) сызықтық және әуе перспективасымен, затты жазықтыққа орналастыру, оның конструкциясы, реңкі және осы форматта орналасуымен танысу, суретпен жұмысты ретімен жүргізу дағдылары қалыптастырылады және әрі қарай тапсырмалардың күрделенуіне байланысты бұл дағдылар жетілдіріледі;

2) натураны зерттеу процесі бейнелеу тілінің барлық элементтерінің үздіксіз байланысы негізінде құрылады: конструктивті суреттің композициясы, реңктік, пластикалық және кеңістіктік қатынастар;

3) білім алушы жалпыдан жекеге және содан кейін жалпыға қарай ауысу жұмыстарының ретін меңгеру, формат, өлшем, пропорция, ритм, реңктік қатынастар түсініктерімен танысады, практикалық біліктер теориялық білімге сүйенеді, әрбір жұмыс өнер теориясы негіздеріне, перспективаға, пластикалық анатомияның элементтеріне сүйенеді;

4) қысқа мерзімді композицияларда, сондай-ақ ұзақ мерзімді қойылымдардағы суреттердің тұтатстығы пен балғындығын жұмыстың аяғына дейін сақтаған маңызыды, білім алушыны өз бетінше және ойланып барып өз алдына міндеттерді қоюды, форматты таңдауды, материалды қолдануды, мәнерлеп бейнелеуге талпынуды, орындаудың тиісті техникасын қолдануды үйрету керек.

60. 1 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кіріспе сабақ. Мектепте және 1 сыныпта суреттің міндеттері туралы әңгіме. Сурет – оқу пәні және бейнелеу өнерінің түрі. Сызық – маңызды бейнелеу құралы. Сызықтардың түрлері. Сызықтардың пластикалық қасиеттері.

2-тақырып. Суреттің бейнелеу құралдары. Реңк. Штрих, дақ, нүкте. Штрихтеу түрлері. Реңк, Реңктік дақ, реңктік диапазон. Реңкті жеткізудің техникалық тәсілдері.

3-тақырып. Сызықтық перспектива. Көлемді дененің фронтальді және бұрыштық перспективадағы құрылымдық заңдылықтары. Көкжиек сызығы, заттық және суреттік жазықтық, перспективалық қысқартулар, түйісу нүктесі. Шаршы және шеңбер перспективалары.

4-тақырып. Сурет салудың жүйелілігі. Сәуле мен көлеңкенің үйлесімділігі. Жалпыдан жекеге, күңгірттен ашыққа қарай жұмысты жүргізу қағидаты. Жарық көлеңкесі мен оны қабылдаудағы және заттардың көлемділігін жеткізудегі өрбуі.

5-тақырып. Сызықтық перспектива туралы білімді бекіту. Заттардың формасы, негізінде цилиндр, конус, шар және олардың үйлесімінің формасы жатқан конструкция ретінде. Заттар пропорциясы.

6-тақырып. Суреттегі реңктік кереғарлық. Үлкен реңктік диапазонда жұмыс істеу ерекшеліктері. Суретте кереғарлық реңктік қатынастардың тазалығы.

7-тақырып. Жұмсақ материалмен танысу. Әртүрлі жұмсақ материалдардың түрлері мен қасиеттері. Жұмсақ материалмен жұмыс істеу техникасындағы графикалық мәнерлілік пен өзгешелік.

8-тақырып. Сынақ жарты жылдық жұмыс. Сынақ жұмысына қойылатын негізгі талаптар. Натюрморт көркем суретінде бейне кезеңдерінің жүйелілігі.

9-тақырып. Суреттемелер. Заттардың көлемділігін жеткізудегі сызба-техникалық тәсілдердің сан алуандылығы.

10-тақырып. Заттар конструкциясы және олардың ерекшеліктері. Заттардың формасы қойылымның тереңдігінің кеңістігімен бірлікте кеңістік конструкциясы ретінде.

11-тақырып. Жұмсақ материалмен көлемді форманы жеткізу қағидаты. Түрлі беттердегі кеңістікті, көлемді, фактурасын жеткізудегі жұмсақ материалдың қасиеттері: қауырсындануы, керамика және тағы басқалары

12-тақырып. табиғи формалардың конструкциясының әралуандылығы. Пластика мен өсімдіктер фактурасының ерекшеліктері, оларды салу техникасы.

13-тақырып. Шығармашылық сурет. Натураны шығармашылық тұрғыдан қайта пайымдаудағы нақыш және нақыштық тәсілдер. Қысқа реңктік шешімнің графикалық мәнерлілігі.

14-тақырып. Жылдық емтихан жұмысы. Емтихан жұмысына қойылатын негізгі талаптар. Натюрморт көркем суретіндегі академиялық міндеттерді орындау жүйелілігі мен бүтінділігі.

61. 1 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

1 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) қарындашпен жұмыс істеудің әдістері мен тәсілдерін, оның техникалық мүмкіндіктерін біледі;

2) жұмсақ материалдармен (көмір, сангина, соус, сепия, пастель), қаламұш, тушыпен жұмыс жасаудың әдістері мен тәсілдерін біледі;

3) «пропорция», «симметрия», «асимметрия», «реңк» түсініктерін біледі;

4) тәжірибеде «перспектива» (көкжиек сызығы, түйісу нүктесі) түсінігін біледі және қолданады;

5) «жарық (блик)», «жарық», «көлеңке», «жартылай көлеңке», «рефлекс» түсінігін біледі және оларды тәжірибеде қолданады;

6) «нақыш» түсінігін біледі, шығармашылық жұмыстардағы нақыштау амалдарын;

7) сызба өнері түріндегі (сызық, штрих, дақ, нүкте) бейнелеу-мәнерлеу құралдарының негізін біледі;

8) берілген қағаз парағының форматындағы заттарды біріктіре алады;

9) формаларды, заттардың пропорциялары, сонымен қатар олардың негізгі жарықтық-көлеңкелік градация арқылы (жарқыл, сәуле, жартылай көлеңке, өзінің көлеңкесі, рефлекс, түсіп тұрған көлеңке) немесе бай реңктік «созылымдарды» және реңктік кереғарлықтың тазалығын пайдаланып жеткізеді;

10) есте сақтау және елестету арқылы натураға қарап жұмыс істейді;

11) перспективаның заңдылықтарын пайдалана отырып, заттардың ерекшелік сипаттарын және кеңістіктің тереңдігін жеткізе біледі;

12) көңіл күйді және бейнелеп отырған заттардың жағдайын жеткізу үшін суреттің мәнерлілік тілін білу және түсінеді;

13) пропорциялар, симметрия, асимметрия, түстердің кереғарлығы, ось, масштаб, тепе-теңдік – суреттің негізгі бейнелеу-мәнерлеу құралдарын түсінеді және қолданады;

14) педагогтің көмегі арқылы және өз бетінше парақтың форматын дұрыс тандайды;

15) жұмысты жүргізудің негізгі кезеңдерінде бейнеленген заттарды біріктіреді;

16) педагогтің көрсеткен жарық пен көлеңке негіздерінде және қойылымды жарықтандыру сипатын ауызша талдау негізінде түстерді талдай біледі;

17) адамдардың бет әлпеттері мен сұлбасының пропорциялық құрылымының алғашқы дағдыларын тәжірибеде қолдана біледі.

62. 2 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) қойылымдардың кеңістіктік жоспарлығы және олардың перспективалары меңгеру, ұзақ мерзімді қойылымдардың суреті қарапайымнан күрделіге дейінгі техникалық тәсілдерді меңгеруге, көргендерін бақылауға және есте сақтауға, белгілі пропорциялардағы көз өлшемінің өткірлі мен нақтылығын және сәуле мен көлеңкенің қатынастарын дамытуға, форма мен кеңістіктікті қабылдау дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді;

2) тік, радиал және доға тәріздес бағыттарда ілініп тұрған маталардың қыртыстарының суретін, адамның басының бейнесін және киінген фигураның сызбасын орындау, жеңіл интерьерлік қойылымдағы жеңіл суреттердегі перспектива және еденде орналасқан ірі заттардан құралған натюрморт туралы білімдері бекіту.

63. 2 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кіріспе сабақ. Суреттің міндеттері туралы әңгіме.. Натурашының суреттемесі. Баладағы, жасөспірімдегі және ересек адамдағы пропорционалды қатынастардың ерекшеліктері.

2-тақырып. Сурет салушының көз деңгейінен төмен орналасқан заттардың конструктивті бейнесінің ерекшеліктері. Жоғарыдан бейнеленетін геометриялық денелердің сызықтық перспективасы.

3-тақырып. Тақырыптық натюрмортта жұмсақ материалдармен жұмыс істеу техникасы. Жұмсақ материалмен бейнеленген заттардың формалары мен көлемдерінің әралуандылығы. Жарық көлеңке градацияларына пайдаланылатын жұмсақ материалдардың түсі мен тонының сәйкестігі.

4-тақырып. Мата қатпарларының негізгі түрлері және формалары. Көлемді конструкция ретінде маталар қатпарлары. Қатпарлардың негізгі типтері (цилиндр, конус). Мата қатпарларындағы жарық көлеңкесінің градациялары. Мата қатпарлары мен қарапайым геометриялық денелердің формаларын модельдеудің тепе – теңділік қағидаттары.

5-тақырып. Жарты жылдық сынақ жұмысы. Сынақ жұмысына қойылатын негізгі талаптар. Тіреуіштің көлденең және тік жазықтықтарының, қойылым заттарының және қапталған мата қатпарларының перспективті қысқартуларын жеткізудегі бірлік.

6-тақырып. Интерьерді салудың ерекшеліктері. Бөлме ішкі көрінісінің сызықтық перспективасы. Салушы көзқарасынан қарағанда көкжиек сызығы, түсу нүктесі, интерьер суретіндегі перспективтік қысқартулар.

7-тақырып. Адам фигурасы суретінің заңдылықтары. Адам фигурасының негізгі пропорциялары. Кеуденің, бастың, қол-аяқтарының конструктивтік ерекшеліктері. Ракурсқа байланысты, фигураның суретін салудағы перспективтік қысқартулар.

8-тақырып. Портрет. Адам басының негізгі пропорциялары. Ракурсты есепке ала отырып бас конструкциясы құрылысының жүйелілігі. Бастың суретін салудағы перспективті қысқартулардың заңдылықтары (қарсап, үште бір, беттің қырынан қарағандағы сұлбасы).

9-тақырып. Сурет салушы көзінің деңгейінен төмен болатын ірі заттарды бейнелеудің ерекшеліктері. Төбе тұсынан қаралатын қойылымның сызықтық перспективасы. Формат шегінен тыс, биік көкжиек жағдайларында перспективті қысқартулардың өзгеруі.

10-тақырып. Жылдық емтихандық жұмыс. Емтихандық жұмысқа негізгі талаптар. Табақша плитасының және оюлы бедерлердің сызықтық перспективасы.

64. 2 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

2 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) бейнелеу өнерінің сызба түрінің ажырамас бөлігі ретінде суреттің ерекшеліктерін түсіну, оның басқа жанрлармен, нақыштармен қарым-қатынасын, көркемдік мәнін түсінеді;

2) натураны шығармашылық ойлау арқылы нақыштық тұрғысынан түрлы жанрдың, тарихи кехеңдер мен оларды тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы сызба шығармаларының туындыраны түсіндіре біледі;

3) салыстыра білу, нысан формаларының ұқсастықтары мен айырмашылықтарын, олардың жазықтықтағы бейнесін салыстыра біледі;

4) натураны шығармашылық тұрғыдан қайта ойлау арқылы сызба өнері туындысын талдай біледі;

5) қойылым мен суреттің жалпы реңкін талдай біледі;

6) форма мен кеңістікті қабылдау дағдыларына ие болады;

7) сызықтық перспектива заңдарын біледі (қойылымға жоғары көзқараспен қарағанда);

8) суреттегі сызықтар, реңктер, иілгіш формаларды, штрихтарды, дақтарды ерекшеліктерні пайдаланады.

9) пропорциялар мен сәуле мен көлеңкенің қатынастарын анықтай алады;

10) бейнеленіп отырған заттар мен үстіңгі бөліктердің фактураларын жеткізе біледі; сызықтық және әуе перспективалары туралы білімдерін пайдаланады;

11) адамның басын, киінген сұлбасын бейнелеу дағдыларына ие;

12) реңктік созылымдар арқылы натюрморттағы, портреттегі, интерьердегі, сонымен қатар адам сұлыбындағы және киім қыртыстарының жағдайы мен көңіл-күйін берудің негізгі модельдеу тәсілдерін пайдаланады;

13) бұрын қалыптасқан машықтардың негізінде күрделендірілген кеңістікті шешімдердің қойылымын бейнелей біледі;

14) олардың бейнесінің заңдылығын түсіне отырып, алуан түрлі күрделендірілген формадағы заттармен көркем суреттерді сала біледі;

15) ұзақ мерзімді қойылымдарда суретті жасаудың негізгі техникалық тәсілдерін, сонымен қатар жұмсақ материалдардың мәнерлік мүмкіндіктерін біледі;

16) бастың, адамның мүсінінің және әр түрлі табиғи формалардың конструктивті ерекшеліктерін біледі;

17) мата қатпарларының негізгі түрлері мен формаларын модельдеу қағидаттарын біледі;

18) интерьер мен оның конструкциясы бейнесінің ерекшеліктерін білу;

19) жаңа терминологияны түсінеді (тондық масштаб, радиалдық қатпарлар, гипс розетка және басқалары);

20) сызбалық көркем материалдарды пайдалану ерекшеліктерін пайдалана біледі және шеберлігі, оларды біріктіру мүмкіндіктері (бор, сангина, көмір; бор, түрлі түсті қарындаштар; гель қаламдар және қара акварель және басқалары.);

21) оқу қойылымдарымен жұмыс істеудің негізгі кезеңдеріне ие болады (натюрморт, интерьер, портрет, адамның мүсіні);

22) педагогтің бақылау сұрақтарына сүйене отырып, көзқарасты өз бетінше сауатты таңдайды;

23) өз бетінше, алынған білімдердің негізінде тиімді формат түрін таңдайды;

24) педагогтің жетекші сұрақтарынсыз заттардың, модельдің, нысандардың таңдалған форматта саналы түрде біріктіріледі;

25) заттардың, бейнелердің, олардың бөліктерінің пропорцияларын педагогтің жетекші сұрақтары бойынша салыстыра білу, сонымен қатар өз бетінше, көркем суреттің құрылуының қосымша сызықтарын пайдаланады;

26) тапсырмаларда бұрыштық және фронталды сызықтық перспектива туралы алынған білімдерді қолданады;

27) педагогтің бақылауымен жұмысты жүргізудің кезеңдік жоспарын ұсына отырып, жарық негізгі көлеңкесі градациялары туралы білімін пайдаланады;

28) педагогтің жеке мысалына, әдістемелік құралдарға сүйене отырып, анағұрлым күрделі оқу қойылымдарымен қарындашпен және басқа да графикалық материалдармен жұмыс жүргізу жүйелілігін иелену, шеберлердің жұмыстарының көркем суреттерін өз бетінше зерттейді;

29) күрделі ракурстан заттардың көлемі бойынша анағұрлым ірі пропорциялардың формаларын жеткізе біледі (көкжиек сызығынан әлдеқайда төмен);

30) жаңа қойылымдарда қаңқа пластикасын пайдалана біледі;

31) ер және әйел натурасының әр түрлі қалыптағы бейнелерінің білімі мен машықтарын игереді. Натураның тән ерекшеліктерін түсіну, пропорционалды ара қатынастарды, тондық құрылымды және қиын емес іс – қимылдарды жеткізеді;

32) гипстік табақша суретінде анағұрлым күрделі тапсырмаларды орындау үшін конструкциялар, тондық градациялар, пән фактурасы туралы білімді жүзеге асыра біледі.

65. 3 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) академиялық сурет бойынша тұтас білім жүйесін, білім алушының өзін өзі дамытуын, суреттің күрделі тапсырмаларына деген оның жеке көзқарасын қалыптастыру;

2) жасөспірімдердің жас ерекшеліктеріне қарай қойылымдардың міндеттері мен сипаты күрделендіру, натураны барынша тереңірек және жан-жақтсы оқуға деген талапты күшейту;

3) білім алушы пластикалық анатомия (бас сүйек, «экорше») бойынша қарапайым элементтермен танысу, нобайларда мінезді, пропорцияларды, қозғалысты жеткізуді үйрену.

66. 3 сыныптың оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кіріспе сабақ. Міндеттер мен қажетті материалдар жөнінде әңгімелесу. Адам фигурасының формаларының айқындылығын және динамикасын берудегі графикалық материалдардың мүмкіншіліктері.

2-тақырып. Суреттегі түс. Жұмсақ материалмен жұмыс жасауда техникалық тәсілдердің әртүрлілігі. Қойылым заттарын моделдеудегі фактура, жоспарлылық.

3-тақырып. Шығармашылық міндеттері бар тақырыптық натюрморттағы суретті бейнелеу құралдары. Ерекше тақырыптағы көп планды кереғарлығы қойылым жұмысының ерекшеліктері. Түрлі графикалық материалдардың айқындауыш мүмкіндіктері.

4-тақырып. Жартыжылдық сынақ жұмысы. Сынақ жұмысына негізгі талаптар. Розетка плитасының және ою бедерінің сызықтық перспективасы. Заттардың көлемдігін моделдеудегі гипс және мата фактурасы.

5-тақырып. Жұмсақ материалмен күрделі интерьерді бейнелеудегі перспектива. Интерьердегі жарық. Түстік қатынастардың кереғарлығы және айқындылығы.

6-тақырып. Гипстен мүсінделген адам басының конструктивті және түстік моделдеу. Адам беті бөліктерінің конструктивті ерекшеліктері негізінде басты бейнелеудің бірізділігі.

7-тақырып. Натурашы басының суретінде конструктивті және түстік моделдеудің ерекшеліктері. Гипстен жасалынған және тірі модель бастарының суретін салудың арасындағы негізгі айырмашылықтар. Адам басының пропорцияларындағы үлгілілер және өзіндік ерекшеліктер. Жұмыс барысында типтеуден индивидуализацияға бірізді көшудің тәсілі.

8-тақырып. Жылдық емтихандық жұмыс. Көп планды күрделі қойылым суретіндегі сызықтық перспектива. Гипстен жасалынған моделді енгізе отырып жасалынған кереғарлығы қойылымдағы түстік диапазон.

67. 3 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер:

3 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

- 1) графикалық тілдің әртүрлілігі туралы түсінігіне ие болады;
- 2) академиялық және шығармашылық суреттің оқу-тәжірибелік жұмысының жаңа әдістері мен тәсілдерін меңгереді;
- 3) мәселелерді өз бетімен шешу негізінде оқу және шығармашылық жұмысты жүргізудің жоспарын жасай алады;
- 4) күрделі формалы заттардың, сондай-ақ, тірі моделдің және олардың пропорциясы және перспективті өзгерістерінің конструктивті ерекшеліктері туралы білімін қолдана біледі;
- 5) түстік қатынастарды және кереғарлықты ескере отырып заттар мен образдардың көлемін жарық-көлеңке арқылы моделдеуді біледі;
- 6) ұзақ мерзімді тақырып бойынша натюрморттарды, гипстен жасалған және тірі моделді, гипстен жасалған күрделі бедерлі розеткаларды жасауда жұмыстық тәжірибелік тәсілдерін жетілдіреді;
- 7) қойылымның түстік құрылымын талдай біледі, түстелген қағазда сурет салу жұмысында қажет графикалық материалдарды өз бетінше таңдай біледі, әртүрлі техникалық тәсілдерді қолдана отырып (материалдың бір қабатын

басқаға салу, штрихтеу, қарайту, жапасынан жұмыс және басқа) заттардың материалдығын көрсетеді;

8) тақырыптық көп жоспарлы қойылым суреттерінде заттардың көлем қатынастары, олардың пропорциялары, күрделі түстік диапазонды сақтайды.

9) таңдалған техникалық құралдарға сәйкес (нүктелер, дөңгелектер және тағы басқа) шығармашылық тапсырмаларды орындайды;

10) көп жоспарлы интерьерді бейнелеуде суретті моделдеудің негізгі конструктивті және жарық көлеңкелік қағидаттары туралы білімді қолдана біледі;

11) қауіпсіз жұмыс жасау тәсілдерін біледі (дұрыс отыру және жұмыс орнын ұйымдастыру, жарықты бақылау, кескіш құралдармен жұмыс жасай біледі);

12) оқу және шығармашылық жұмыс барысында жұмыс жасаудың негізгі кезеңдерін орындайды;

13) оқу қойылымының қызықты көз қарасын өз бетінше таңдау жасайды;

14) педагогтің бағыттаушы сұрақтарына байланысты, формат және заттарды тұтастырудың сәтті түрін сауатты өз бетінше анықтайды;

15) бойында бар тәжірибе негізінде, жұмысты жүргізудің басты кезеңдерін өз бетінше жоспарлайды;

16) педагогтің бағыттаушы және бақылаушы сұрақтары негізінде натуралық қойылымдардың конструктивті және түстік талдауын жасау, өз бетінше;

17) «кесу» тұрғысынан, натураны жалпыланған, тұтас ретінде қабылдай білу;

18) ұзақ және қысқа мерзімді суреттерде сызықтық және ауа перспективалары туралы білімді тәжірибеде қолдану;

19) бейнеленетін суреттердің кеңістікте алатын орнын, түрлі фактуралығын, ол үшін қарындаш және жұмсақ материалдармен жұмыс жасау техникаларының тәсілдерін сауатты таңдай отырып, көрсете біледі;

20) натуралық қойылымдардың түстік құрылымын талдай біледі;

21) композиция жағынан күрделі жұмыстарда аяқталған жұмысты көрсете біледі;

22) қойылған мәселелерді шешу үшін жұмыстың ең айқын тәсіл және әдістерін таңдайды (графит қарындашпен, жұмсақ материалдармен, қылқаламмен және тағы басқа);

23) зерттелген жұмыс үлгілері және білім алушының жеке ұсыныстары негізінде моделді бейнелеу үшін пластиканың, нақыш және техниканың сәйкес түрлерін таңдайды;

24) қойылым заттарының жарықтығын, розетка элементтерінің (интерьердің, гипстен жасалған және тірі бастың) жоспарлылығын, гипстің (матаның, бет терісінің және басқалар) материалдылығын көрсету үшін жарық-көлеңкенің негізгі үдемелері туралы білімін қолданады;

25) суретте моделдерге сәйкес фактураларды көрсету үшін түрлі техникалық әдіс-тәсілдерді қолданады (гипс, маталар, ағаш, әйнек, метал).;

26) педагогтің жеке мысалы және өз бетінше меңгерген техникалары негізінде штрихтеу мәдениетін жетілдіреді;

27) академиялық және шығармашылық жұмысты максималды аяқтайды және айқындай біледі;

28) суретті, оған сәйкес тұтастық пен эстетиканы бере отырып, жалпылай білу.

68. 4 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) натураны терең әрі жан жақты зерттеу талаптарын жоғарылату, көрнекілік материалдар белсенді тарту: портреттердің көшірмелері, білім алушылар туындыларының үлгілері және пластикалық анатомия бойынша кестелер, үй тапсырмасы ретінде шеберлердің туындыларын қайталап көшіру орындалады;

2) білім алушы планшеттің 45 сантиметрде×55 сантиметр өлшеміндегі үлкен форматта жұмыс істеуі, гипстен жасалған бастың мүсінін салуда асқан дәлдік және шындалғандықтың ең жоғары деңгейі қажет етеді, онда форма пластикасын, көркемділігін және өнер туындысының эстетикалық құндылығын ұғынуды дамыту қажет, форманың пластикалық ерекшеліктерін түсіндіру үшін білім алушыларды пластикалық анатомияның қарапайым қарапайым мәліметтерімен таныстыру, тірі моделдің натуралық қойылымдары – фигура, портретпен таныстыру жалғастырылады.

69. 4 сыныптың оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кіріспе сабақ. 4 сыныптағы сурет тапсырмалары жөнінде кіріспе әңгіме. Нобайлар мен суреттемелер.

2-тақырып. Жұмсақ материалмен гипстен жасалған адам басының суреті. Гипстен жасалған бастың суретінде жұмсақ материалмен салудағы түстік шешімнің айқындылығы және жалпылығы. Күрделі форманы ықшамды құралдармен бейнелеу.

3-тақырып. Гипстен жасалған моделден көп планды натюрморттың композициялық бірлігі. Артқы планда орналасқан, жұмыстың түстік тұтастығын есептей отырып, композициялық орталықты айқындаудың тәсілдері.

4-тақырып. Жартыжылдық сынақ жұмысы. Салушы көзінің деңгейінен жоғары орналасқан, күрделі конструкцияның сызықтық перспективасы. Капитель конструкциясын геометриялық денелердің күрделі комбинациясы ретінде түсіну.

5-тақырып. Жеке портреттік сипаттаманың конструктивтік шешімдерінің тәсілдері. Әртүрлі ракурстағы адам басы конструкциясының перспективасы. Бет көлемінің, оның бөлшектерінің, шашының, мойнының «мүсіндеріндегі» түстік шешімдер. Портреттегі индивидуализация.

6-тақырып. Интерьерлік қойылым фонында адам фигурасын моделдеудің ерекшеліктері. Фигура мен интерьерлік кеңістіктің сызықтық деңгейінің бірлігі. Интерьер детальдары мен фигура пропорцияларының өлшемдерінің үйлесімділігі. Фигура мен интерьер кеңістігінің жарықтығы.

7-тақырып. Жылдық емтихан жұмысы. Емтихан жұмысына қойылатын негізгі талаптар.

70. 4 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

4 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) өз бойындағы графикалық сауаттылықты өз бетінше дамытады және біледі, және оларды тәжірибелік академиялық және жеке шығармашылық жұмыста пайдаланады;

2) сызықтық және әуе перспективасы тәсілдерімен саналық түрде қолдана біледі;

3) гипстен жасалған адамның басын, портретін, сұлбасын және тағы басқаларын конструктивті құру және жарықтық көлеңкемен жасау, заттары жазықтыққа мықтылап орнату;

4) күрделі заттардың көлемдерін жарық көлеңке арқылы саналы түрде жүргізеді және белсенді түрде модельдейді;

5) академиялық суретпен жұмыстың барлық негізгі кезеңдерінің ретін сақтай отырып өз бетінше ұзақ қойылымдармен жұмыс жасайды;

6) реңк арқылы күрделі заттардың формаларын модельдейді;

7) жарық-көлеңке құралдары арқылы кеңістікті, заттардың фактурасын жеткізе алады;

8) сызық, дақ, штрихтеу мәдениетін сенімді меңгеру: көзбен өлшеуі жетілген, сызықтық және түстік суретті салу дағдылары болады;

9) нобайлар мен суреттерде негізгі түпкі ойды ерекшелей отырып, мінезді байқата білу;

10) әртүрлі қалыптардағы заттарды ойша сала білу;

11) қойылымдардың композициясын шеше біледі, олардың эмоциялық күйін жеткізе алады;

12) тұрмыстық жанрдағы қойылымдарды, натюрморттар мен портреттердің конструктивтік талдауын жүргізе біледі;

13) сызық, штрих мәдениетін, дақтарды меңгерген: көз көрегендігі жеткілікті дамыған бола отырып сызықтық және түстік суреттерді құру дағдыларына ие;

14) жеке ойларын және көркем талғамын негізге ала отырып, суреттің шығармашылық мәселелерін креативті шеше білу;

15) қойылымдармен жұмыс істеу негізгі кезеңдерін және оларды практикада қолдана біледі;

16) натуралық қойылымның максималды тиімді ракурсын өз бетінше анықтау, сондай ақ, өз тандауын сауатты түрде негіздей алу;

17) қойылымды максималды мәнерлі ететін форматты қатесіз анықтай білу;

18) адам сұлбасын, тұрмыстық заттар мен жихаздарды енгізе отырып интерьерлі көп жоспарлы қойылымдарды бейнелеу жұмыстарының барлық кезеңдерін жоспарлай алады;

19) түрлі кеңістіктік жоспарда екінші кезектегі сұлбаларды басты сұлбаға бағындара отырып, пропорциональды бірнеше адам сұлбаларын топтай біледі;

20) үлкен түстік диапазонды пайдаланып, қойылымды жарықтандыруды жеткізу, алғашқы кезеңдерде жұмысты жалпыдан жекеге, ал аяқтағанда жекеден жалпыға бойынша аяқтайды;

21) гипстік бетпердені, тамшыны немесе адам бейнелеудегі көкжиек сызығы деңгейі мен перспективалық қысқартуларды ескере отырып алған күрделі формаларды бейнелеу дағдыларын пайдаланады және өзбетінше талдай алады;

22) алдын ала жасалынған нобайлар негізінде бұрылыс және индивидуалды мінезін көрсетуге сәйкес тірі моделді бейнелей алады;

23) перспективаға барлық қажетті конструктивті сызықтарды бағындыру арқылы, қойылымға деген бір көзқарасты сақтап, өз бетінше адамның толық бойымен орындайды;

24) кеңістіктің тереңдігін жеткізудегі әуе перспективаларын ескеру және жалпылай алу негізінде интерьер алдындағы сұлба бейнесінің артықшылығына қол жеткізу, түстік кереғарлық туралы білімін қолданады;

25) жұмысты аяқталу, тұтастық және жалпылау кезеңіне дейін жеткізеді;

26) өзінің, сондай ақ өз достарының шығармашылық туындыларын сынап отырып, талдай біледі.

4-тарау. Оқыту нәтижелерін бағалау өлшемдері

75. Үлгерімді бақылаудың мақсаты білім алушының Бағдарламаны игерудегі нәтижелілігін анықтау болып табылады.

Көркемдік білім беруде нәтижелерді бағалау өлшемшарттары пән бойынша ағымдық үлгерім нәтижелерінен және байқауларда, көрмелерде алған бағаларынан құралады.

72. Білім алушылардың Бағдарламаны игеруін бақылау сынақ түрінде, жылдық және қорытынды аттестаттау – емтихан түрінде іске асырылады.

Аттестаттау формасы және білім алушыларға қойылатын бақылау-бағдарламалық талаптары:

1) 1 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (бейтарап фондағы екі тұрмыстық заттан құралған натюрморт). екінші жартыжылдықта: емтихан (қатпары жоқ бір түсті матаның фонындағы реңкі жағынан кереғар үй ыдыстарының үш затынан құралған натюрморттың ұзақ мерзімді суреті);

2) 2 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (жапырақтардан, гүлдерден, жемістерден құралған бедерлі ою-өрнек композициясы), екінші жартыжылдықта: емтихан (сүйегіштегі қаңқасымен динамика мен көңіл-күйді жеткізе отырып екі-үш сюжеттік композициясы);

3) 3 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (ілінген қатпарлы мата фонындағы үш заттан құралған, оның бір заты геометриялық дене болып табылатын (конус, цилиндр) натюрморт натурасындағы бедер), екінші жартыжылдықта: емтихан (динамикасы ашық көрінетін «Спорт» тақырыбына арналған тіреуіштегі қаңқасымен көпфигуралы композиция);

4) 4 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (мінезді, көңіл-күйді, белге дейінгі бөлікті жеткізетін шығармашылық портрет), екінші жартыжылдықта: емтихан (тіреуіштегі қаңқасымен, «жанры» анық көрінетін еркін тақырыпқа арналған көпфигуралы композиция).

73. Қорытынды аттестаттаудың бағалау өлшемшарттары:

1) «5» «өте жақсы» бағасы – тиісті ретін сақтана отырып, жұмыс толық көлемде орындалған, әртүрлі техникалар сауатты қолданылған;

2) «4» «жақсы» бағасы – жұмыс композициясында, түстік шешімінде кемшіліктермен орындалған, тапсырманы технологиялық орындауда нақты емес тұстары бар;

3) «3» «қанағаттанарлық» бағасы – жұмыс композициясында, түстік шешімінде, тапсырманың технологиялық шешімінде кемшіліктермен орындалған;

4) «2» «қанағаттанарлық емес» бағасы – оқу жұмысына қойылатын талаптарды сақтамау, жұмысты орындау кезінде өрескел қателер жіберу;

5) «Сынақ» (баға қойылмайды) – жұмыс оқытудың осы кезеңінің деңгейіне сәйкес.